

Afgørelser – Reg. nr.: 06257.00

Fredningen vedrører: Alslev Teglværk

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet

Fredningsnævnet

13-01-1977

Kendelser

Deklarationer

FREDNINGSNÆVNET>

FREDEDE AREALER

Kommune: Løgumkloster

Ejerlav: Alslev over Aen

Matr.nr.: 1 og 2

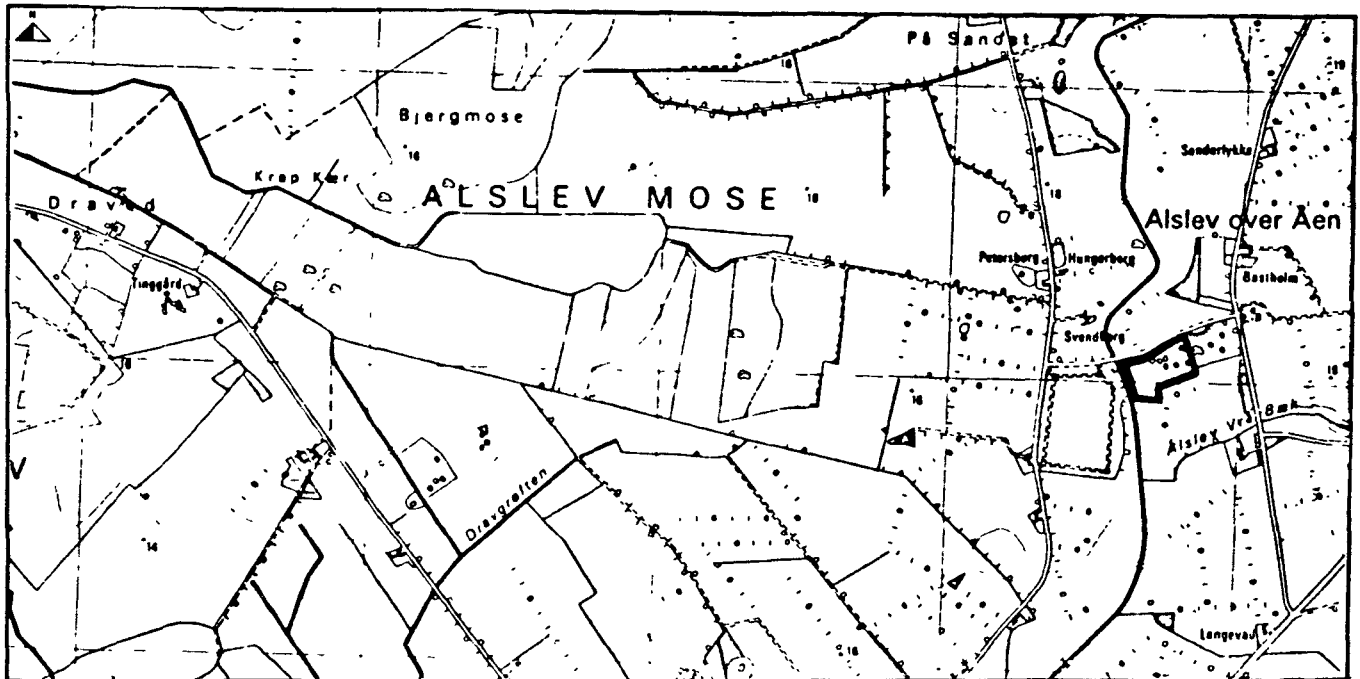
Lokalitet: Alslev gamle teglværksgrave

J.nr.:

F.N. j.nr.: 197/76

O.F.N.j.nr.:

F.P.U.j.nr.: 54o-9o-12-75

Reproduceret af Sønderjyllands Amtsråd med tilladelse (A400/76) af Geodætisk Institut.

Kort nr.: 1112 II SØ

Skala: 1:25.000

Bekendtgjort: 15. oktober 1976

Sagsrejser: Fredningsplanudvalget

Fredningsnævnets kendelsesdato: 13. januar 1977

Kort udarbejdet dato: 1.11.1977

Overfredn.nævnets kendelsesdato:

Kort revideret dato:

Arealstørrelse: 3,45 ha

Kort revideret dato:

Interessezone: II (landområde af stor interesse)

Ejerforhold: Privat

Formål: At bevare de gamle teglværksgrave og deres omgivelser i den nuværende tilstand.

Påtaleret: Fredningsnævnet

Diverse:

Indhold:

Der må ikke foretages nogen form for terrænændringer ved afgravning eller opfyldning. Arealet må ikke benyttes til losseplads, oplagsplads, knallert- eller motorbane og lign. De eksisterende vandhuller må ikke kunstigt formindskes ved afvanding, oppumpning m.v. Alm. kreaturvanding er tilladt. Grøfter må oprensnes. Der må ikke foretages yderligere tilplantning. Der må ikke opsættes nogen form for bygninger, skure, master og lign. Efter forudgående tilladelse fra fredningsnævnet må der opsættes et mindre læskur for får. Fredningsmyndighederne må foretage pleje af arealet. Ejeren eller brugeren må foretage afgræsning med får på matr. 2, kreaturgræsning er ikke tilladt. Såfremt ejeren ikke selv ønsker at holde får, kan fredningsmyndighederne efter aftale med ejeren udsætte får som led i landskabsplejen.

Engarealet på matr. 1 kan fortsat drives efter sædvanlige landbrugsmæssige principper.
Den på matr. 2 værende skydebane skal fjernes senest 5 år efter kendelsesdatoen.
I mellemtiden skal banen renholdes.
Ejeren eller brugeren må i mindre omfang foretage opdræt af fasaner og ænder til jagt.
På matr. 2 må der afholdes een årlig jagt.

13/11-1977

År 1977 den 13. januar blev i
J. nr. 197/76

Fredning af teglværksgrave og
deres omgivelser ved Alslev gamle
teglværk, matr. nr. 1 og 2 Alslev over
Åen, Løgumkloster kommune.

- fredningssag -

afsagt sålydende

k e n d e l s e:

Ved skrivelse af 27. september 1976 rejste Fredningsplanudvalget for Sønderjyllands Amt fredningssag for teglværksgravene og deres omgivelser ved Alslev gamle teglværk, matr. nr. 1 og 2 Alslev over Åen, Løgumkloster kommune.

I en medfølgende formålsskrivelse anføres det bl.a.:

" Formålet med fredningen er at bevare de gamle taglværksgrave og deres omgivelser med Arnå i sin nuværende tilstand; idet gravene, jfr. vedlagte udtalelse fra Historisk forening for Løgumkloster kommune fortæller et lille stykke egnshistorie, ligesom arealet med dets vandhuller og spredte busk- og trævegetation giver mulighed for en rigere flora og fauna; end det ellers ville være almindeligt for egnen."

Historisk forening for Løgumkloster kommune har i skrivelse af 27. november 1975 bl.a. anført:

" Det har ikke været muligt at få oplysninger om teglværkets begyndelse, og en brand stoppede værket måske omkring 1905? Men vi ved, at fattiggården i Ø. Højst er opført af sten herfra den 2. februar 1874, der anvendtes 8000 hårdtbrændte sten og 4000 halv hårdtbrændte sten. Kørsel pr. 1000 sten kostede 1 mark og 14 skilling, Daglønnen udgjorde 5 groschen

for at trille ler op. I æltebassinet gik en hest tøjret til en pæl, der stod i midtforhøjningen. Når leret var blevet æltet op med vand fra brønden, ledtes det ned i opbevaringsgruberne. Her forsvandt det overflødige vand, og leret var nu klar til teglfremstilling.

Et fund i lo alens dybde i en af mergelkulgerne omkring 1807-80'erne skal også nævnes, men der er ikke foretaget mere angående det gamle hjul, som kom frem fra dybden, det var et træhjul med eger. Hjulet stod en tid ved kroen i Ø. Højst, derefter i byens sprøjtehus, og nogle mener, at det er kommet til Kiel museum. I 1887 er der også fundet et stykke forarbejdet træ i en af gravene."

J.C. Bendorff, Løgumkloster, har om teglovnen mellem Øster-Højst og Alslev anført:

" På en mark mellem Øster-Højst og Alslev tilhørende brdr. Asmussen, lå indtil omkring århundredskiftet et teglværk i nærheden af mergelkulerne, hvoraf nu kun få er tilbage, og resten fortrænges af en skæmmende losseplads. Det har ikke kunnet oplyses, på hvilket tidspunkt dette teglværk er oprettet, men muligvis af en tidligere ejer af brdr. Asmussens gård, Nicolaus Ludvig Hanquist, og senere ejet af dennes svigersøn, Andreas Hansen.

Virksomheden var ikke stor, og der beskæftiges ikke så mange mennesker.

Den største aktivitet har nok været om vinteren; men det menes dog at der brændtes sten hele året. I vintermånederne var altid tre ældre mænd i gang med at grave ler til sten, samt mergel til jordforbedring. De tre mænd boede lige i nærheden i hver sit hus, der hver bar sit særprægede navn, nemlig Christian Knudsen, Hungerborg, Martin Beck, Petersborg og Christian Bornholdt, Svendborg. Hvor mange af mergelkulerne de to sidstnævnte var med til at grave, vides ikke, men førstnævnte var med til at grave dem alle med undtagelse af een, og der var mange. Daglejnen var almindeligvis en mark. Dog var arbejdet til tider akkorderet med chance for at det kunne give mere, men også med risikoen for at det kunne give mindre, hvilket også kunne være tilfældet.

Deres arbejde bestod i, at de fjernede det øverste jordlag indtil de kom ned til leret. Dette blev gravet op og transporteret til æltningsgruben. Denne bestod af en rund jordvold på ca. 1 meters højde, samme bredde dannede et cirkelrundt rum på ca. 6 meter i diameter med en forhøjning på samme højde i midten. Leret blev nu kastet op i gruben og tilsat et passende kvantum vand, hvorefter en hest blev trukket ind i gruben, indtil leret og vandet havde en passende konsistens, så det kunne ledes ud i de tilstødende opbevaringsgruber, der også var cirkelrunde, og hvoraf der er 17 ialt. Arbejdet ved gruberne havde de tre tidligere nævnte arbejdere intet med at gøre. Lerlaget var imidlertid ikke særligt tykt. Men under leret var der et flere meter tykt lag mergel, som de samme tre mænd gravede op, og som blev solgt til omkringboende landmænd til jordforbedring. Dette mergel var dog ikke af særlig god kvalitet, og det hændte, at de tre arbejdere intet havde tjent på deres akkordarbejde med en stor stak mergel, når dette var for lidt kalkholdigt.

Stenene, der blev fremstillet på teglværket var heller ikke gode, da de indeholdt for megen salpeter og dermed uholdbare. Efterspørgsel og produktion var derfor meget begrænset. Teglværkets levetid blev derfor heller ikke så lang. Men der står alligevel endnu (1975) nogle huse, der blev opført af sten fra dette værk.

Selvom det aldrig blev den store virksomhed, gav den alligevel i sin tid brød på bordet til en del familier.

Teglovnen nedbrændte omkring 1900 og blev ikke genopført. Kun nogle få murrester i marken, samt de tilbageblevne gruber er nu det eneste vidne om tilstedeværelsen af den gamle teglovn på Alslev mark. "

Den under sagen ændrede fredningspåstand er sålydende:

" For at bevare arealet i denne tilstand ønskes dette fredet, jfr. naturfredningslovens § 1, stk. 2, idet arealets nærmere beliggenhed fremgår af vedlagte topografiske- og matrikelkort i mål 1:5.000 med følgende påstand:

Areal

1. Arealet, 1,59 ha af matr. nr. 1 og 1,86 ha af matr. nr. 2 Alslev over Åen, Løgumkloster kommune, skal bevares i sin nuværende tilstand.
2. Der må ikke foretages nogen form for terrænændringer ved afgravning eller opfyldning.
3. Arealet må ikke benyttes til losseplads, oplagsplads, knallert - eller motorbane og lignende.
4. De eksisterende vandhuller må ikke kunstigt formindskes ved afvanding, oppumpning til markvanding m.v., almindelig kreaturvanding er dog tilladt. Eksisterende grøfter må oprensnes og vedligeholdes.
5. Der må ikke foretages yderligere tilplantning af arealet.

Bygninger

6. Der må ikke opsættes nogen form for bygninger, skure, master og lignende. Det skal dog være ejeren eller brugeren tilladt efter forudindhentet tilladelse fra fredningsnævnet at opsætte et mindre læskur for får. Det er dog en betingelse, at de pågældende får benyttes i det fredede områdes landskabspleje.

Pleje.

7. Det skal være fredningsmyndighederne tilladt efter forudindhentet tilladelse fra fredningsnævnet og efter forudgående meddelelse til ejeren at foretage pleje af arealet ved hugst af selvsåede træer og buske, oprensning af vandhuller osv., ligesom det skal være fredningsmyndighederne tilladt at fjerne dele af det eksisterende levende hegn langs vestskellet af matr. nr. 2, såfremt dette skønnes nødvendigt af hensyn til arealets tilknytning til Arn Å.
8. Det skal være ejeren eller brugeren tilladt at foretage afgræsning med får af den del af matr. nr. 2, der er omfattet af fredningspåstanden, kreaturgræsning er ikke tilladt. Såfremt ejeren eller brugeren skulle ophøre med at holde får på ovennævnte areal af matr. nr. 2, skal det tillades fredningsmyndighederne

som et led i landskabsplejen af arealet, efter aftale med ejeren og på betingelse af at fredningsmyndighederne sikrer forsvarlig hegning af arealet, at udsætte får på arealet. Engparcellen af matr. nr. 1 kan dog fortsat drives efter sædvanlige landbrugsmæssige principper.

Særlige bestemmelser om jagt og skydebaner.

9. Den på arealet (matr. nr. 2) værende flugtskydningsbane skal fjernes fra arealet senest 5 år efter knedelseødatoen; idet bly og fenol fra hagl og lerduerne vil forurene arealet. Det er en forudsætning for ovennævnte tidsfrist, at banen i denne periode altid holdes ryddelig og at afskudte patroner, papkasser fra lerduerne m.v. fjernes fra arealet efter hver skydning, og at banens størrelse, skydningsintensitet ikke forøges fra sin nuværende størrelse (5-6000 lerduer pr. år.)
10. Det skal være ejeren eller brugeren af den del af matr. nr. 2, der er omfattet af fredningspåstanden tilladt efter fredningsnævnets forudgående tilladelse i mindre omfang at foretage opdræt af fasaner og ænder til jagt.
11. Uanset at den del af matr. nr. 2, der er omfattet af fredningspåstanden betragtes som et område af værdi for hele områdets dyre- og fugleliv, må der afholdes een årlig jagt.
12. Påtaleretten tillægges Naturfredningsnævnet for Sønderjyllands amts sydlige fredningskreds."

Bekendtgørelse om sagens omfang og genstand har været indrykket i Statstidende, Jydske Tidende samt Vestkysten den 15. oktober 1976, medens de berørte lodsejere m.v. i henhold til naturfredningslovens § 13 er underrettet ved anbefalet brev af 13. oktober 1976.

I sagen er afholdt et møde den 29. oktober 1976.

På mødet redegjorde fredningsplanudvalgets repræsentant for fredningsbaggrund og de berørte lodsejere ønskede ikke at protestere imod fredningen, men fremsatte følgende erstatningskrav:

Gårdejer Heinrich Nissen krævede 2.500 kr. pr. ha i erstatning samt krævede 5.000 kr. i erstatning i anledning af, at flugtskydningsbanen på matr. nr. 2 skal fjernes senest 5 år fra kendelsens dato, idet anlæg af en ny skydebane vil koste ca. 5.000 kr.

Gårdejerne Andreas og Hans Asmussen fremsatte krav om erstatning på 15. - 20.000 kr. pr. ha., og begrundede dette med, at arealet kunne omdannes til landbrugsjord inden fredningssagens rejsning, hvilket nu forhindres. Erstatningskravet er endvidere begrundet i, at arealet på matr. nr. 2 kunne have givet en indtægt på 10.000 kr. fra Løgumkloster kommune, der har lejet arealet til losseplads.

Fredningsnævnet finder at betingelserne for at frede området i naturfredningslovens § 1, stk. 2, er tilstede, samt at fredningsgrænserne bør fastlægges som angivet på de af fredningsplanudvalget fremlagte kort, der er vedhæftet kendelsen.

Fredningsnævnet finder at den rejste fredningssag hindrer en landbrugsmæssig drift af arealerne, der fredes, hvorfor der bør tillægges de berørte ejere nedenstående beløb i erstatning.

Der tillægges følgende erstatninger:

Matr. nr. 1 Alslev over Åen, Løgumkloster kommune, tilhørende gårdejer Heinrich Jørgensen Nissen, Alslev, Øster Højst, en erstatning på ialt 3.975,- kr.

Matr. nr. 2 Alslev over Åen, Løgumkloster, tilhørende gårdejerne Andreas og Hans Asmussen, Alslev, Øster Højst erstatning på 2.500 kr. pr. ha. for areal omfattet af åbeskyttelseslinien, samt 15.000 kr. pr. ha, for det øvrige areal, eller ialt 18.525,- kr.

Der tillægges Alslev og Vester Højst Flugtskydningsforening, v/ formanden Peter Jepsen, Vester Højst, en erstatning på 5.000,- kr.

Beløbene udredes med 1/3 af Amtsrådet og med 2/3 af statskassen, og forrentes fra kendelsens dato med 1% over Nationalbankens diskonto pr. kendelsens dato.

Kendelsen kan inden 4 uger fra kendelsens modtagelse indbringes for Overfredningsnævnet, Nyropsgade 22⁴, 1602 København V.

T h i b e s t e m m e s:

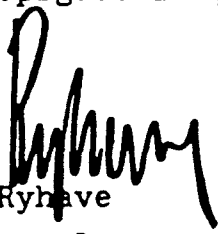
1,59 ha af matr. nr. 1 Alslev over Åen, Løgumkloster kommune, og 1,86 ha af matr. nr. 2 Alslev over Åen, Løgumkloster kommune undergives fredningsbestemmelser i overensstemmelse med ovenstående fredningspåstand.

I erstatning udbetales til ejerne de ovenfor anførte beløb ialt 27.500 kr. med renter som ovenfor anført.

Erstatningerne udredes af statskassen med 2/3 og Sønderjyllands Amt med 1/3.

Kendelsen kan inden 4 uger fra kendelsens modtagelse indbringes for Overfredningsnævnet, Nyropsgade 22⁴, 1602 København V.

Peter Nissen

Ryhave
supl.

Edgar Andersen.

Udskriftens rigtighed bekræftes,

**Naturfredningsnævnet for Sønderjyllands
amts sydlige fredningskreds**

Dommerkontoret i Tønder
Nørregade 31, Tønder, Telf. 0472 22 05, den 13. januar 1977.

Ryhave
supl.

DISPENSATIONER >

Afgørelser – Reg. nr.: 06257.00

Dispensationer i perioden: 04-12-1990

0.6257.00

FREDNINGSNÆVNET FOR SØNDERJYLLANDS AMTS
Sydlig fredningskreds,
Dommerkontoret i Tønder.

Den 4. december 1990 foretog formanden, dommer S.A. Koustrup, følgende sag på dommerkontoret:

J.nr. 71/90
jfr. 197/76.

Ansøgning fra amtsrådet om dispensation fra fredningen på matr.nr. 2 Alslev over Åen, Højst, Løgumkloster kommune.

- § 34 -

Der fremlagdes skrivelse af 29. november 1990 med bilag fra amtsrådet, j.nr. 8-70-52-2-521-1-90.

Det fremgår af sagen, at amtet søger om dispensation for fredningskendelsens bestemmelser vedrørende kreaturgræsning ved "Alslev gamle teglværksgrave", matr.nr. 2 Alslev over Åen, Højst, for så vidt angår ca. 1,8 ha af matrikelnummeret.

Ifølge kendelsen er kreaturgræsning ikke tilladt, der må kun afgræsses med får på matr.nr. 2. Man har tidligere ment, at kreaturer ødelægger teglværksgravenes karakteristiske udseende, ved nedtrampning af skrænterne.

Amtsrådet har oplyst, at området er under kraftig tilgroning af hybenroser, der ikke ædes af fårene, og at amtet derfor ønsker at få dispensation fra fredningskendelsen således, at arealet også kan afgræsses med skotsk højlandskvæg. Denne kvægrace er rolig og nøjsom, og meget velegnet til pleje af arealet, herunder bekæmpelse af roserne.

Teglværksgravenes udseende ødelægges ikke med højlandskvæg, da det er rolige dyr, med et lille klovtryk.

adsn 12.11.8-0001

Det er oplyst, at ejeren af arealet, Knud Ove Hansen, Øster Højst, ikke har noget imod, at arealet græsses af skotsk højlandskvæg.

Da det ansøgte ikke strider imod fredningens formål, meddeler nævnet hermed dispensation efter naturfredningslovens § 34 til det ansøgte.

I medfør af naturfredningslovens § 64a bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke er udnyttet inden 5 år fra dato.

S.A. Koustrup

/ha

Afgørelsen kan inden 4 uger fra dens modtagelse indklages for **Overfredningsnævnet, Slotsmarken 15, 2970 Hørsholm**, af ansøgeren og forskellige myndigheder. Først når det efter klagefristens udløb er konstateret, at afgørelsen ikke er indbragt for Overfredningsnævnet, kan dispensationen udnyttes.